

РЕЦЕНЗИЯ

за

Дисертацията „Невербална комуникация в диригентската работа“

на

ГРИГОР ГРИГОРОВ ГРИГОРОВ

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в професионално направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство“

Теоретико -композиторски и диригентски факултет

Катедра „Дирижиране“

от

Доцент д-р Деян Евгениев Павлов

Преподавател по „Оперно-симфонично дирижиране“ и „Оперно пеене с диригент“ в НМА „Панчо Владигеров“

Григор Григоров е роден през 1993г. в гр. София. През 2012г. завършва средното си образование в 18 СОУ „Уилям Гладстон“ с изучаване на източни езици. Профилът му на обучение е японски език и математика. Притежава национална и вицenaционална титла по дебати. Лауреат на международна награда за ораторско майсторство на японски език. През 2016г. завършва с отличие специалностите „оперно – симфонично“ и „хорово“ дирижиране в НМА „Панчо Владигеров“, при преподавателите: проф. Пламен Джуров, проф. Ивайло Кринчев, доц. Атанас Варадинов и проф. д-р Адриана Благоева. Участва в майсторските класове на проф. Алексей Рудневски и доцент Крикор Четинян. Дългогодишен хорист в хора на софийските момчета с диригент проф. д-р Адриана Благоева и помощник – диригент и главен диригент на редица църковни хорове. Участва като основен диригент в два документални концертни компакт диска и хормайстор в компакт диск с участието на Красимира

Стоянова и води празнична коледна литургия със солист камерзингер Красимира Стоянова.

От 2019г. се обучава в магистърската програма „Лингводидактика“ в Нов Български Университет. В полето на приложната лингвистика между 2012 и 2021г. се сертифицира като преподавател по английски език и преминава допълнителни обучение по работа с деца със специални образователни потребности ,творческо писане,организация на учебни лагери и други. Преподава английски език и провежда изпитна и сертификатна подготовка на ученици и кандидат – студенти от цял свят.

Дисертацията на кандидата „Невербална комуникация в диригентската работа“ се състои от 105 страници и съдържа: „Встъпителни думи“, Увод , Седем основни глави, Заключение, Приноси, Библиография и Публикации по темата на дисертацията.

Встъпителните бележки представляват подробно разяснение, за изследването на труда, мотивацията за избирането на темата и опит за изследване и обобщение на познанията от редица научни области и тясното им обвързване както със самият акт на дирижиране, така и с редица други дейности, които са неизменна част от диригентската практика. Независимо от факта, че трудът ще се защитава в специалност „Хорово дирижиране“, принципите и изводите направени в него , са неотделима част от всяка друга тясна диригентска специалност. В процеса на изследването е направен опит за дефинитивно отделяне на специфичните принципи, валидни за конкретните субспециалности на диригентското майсторство.

Уводът се състои от 12 точки ,в които са описани целта на настоящата работа и начина на изследване на всеки конкретен казус и изследване. Актуалността ,като опит за приложна стойност за младите и обучаващи се диригенти и като опит за първо по рода си изследване в българската литература.

Предметът – невербалното общуване в контекста на диригентската практика – репетиционен процес ,организационни дейности и др.

Обектът - отделните дялове на невербалното поведение върху диригентската работа.

Целта – да се провери значимостта на невербалното общуване в области различни от дирижирането, но значими по дейности и направления.

Задачи – да се проследи зараждането и развитието на диригента като фигура в музикалното изкуство , както и неговите функции; изследване на самият диригентски жест и вписването му в невербалната комуникация; различните области на невербалната комуникация и влиянието на качеството на работата; да се извадят изводи доколко несловесното общуване оказва влияние върху конкретната диригентска работа.

Обхватът – изследването ще се спре, само върху тези аспекти на научното познание, които носят достатъчно доказателствен материал за подкрепа на хипотезата на изследването.

Хипотезата – невербалната комуникация представлява значим фактор в диригентската работа и в този смисъл е проблем на теорията и практиката на диригентското майсторство.

Методологията – аналогия, наблюдение, анализ, синтез.

Научната значимост – прави се опит за първи път да се отговори на въпроса – доколко дирижирането е повлияно от невербалните канали на общуване , разгледани в контекста на определената човешка дейност – юридическа реторика, публична реч, междуличността комуникация и други.

Практическата значимост и изводите представляват обединяване на всичко посочено и изброено до тук.

Главна глава № 1 – Диригентът – историческа перспектива

се състои от три подточки , в които се разглежда подробно прикрепено с факти и примери зараждането на ансамбловото музициране, зараждане на диригентското изкуство и ролята на диригента през вековете. От Средновековието през Ренесанса , Барока, Класицизма, Романтизма до наши дни.

Втора Главна глава – „Място на диригента в груповата динамика на съвременния изпълнителски ансамбъл“ , се състои от две подглави. “Дефиниция за груповата динамика“ и „диригентът като личност“. Обяснява се какво е „мястото“ на диригента и неговата роля в „груповата динамика“ и същността на понятието „групова динамика“. Историческото развитие на диригентската позиция органично поставя фигурата на диригента на централната позиция в ансамбловото музикално изпълнение. Посочен е пример за качества, които би трябвало да

притежава диригента / Департамента по заетост и имиграция при Губернаторството на Алберта – Канада/ и тук се добавя приносът от българската страна на д-р Евелина Кулински, която обобщава личностния профил на професорите по дирижиране от създаването на специалността „Хорово дирижиране“ в НМА.

В трета глава „Диригентът като лидер“ подробно е анализиран произхода на думата „лидер“, дефинициите на думата и очакваните показатели зад нейното съдържание.

Главна глава № 3 „Диригентския жест – вербална или невербална комуникация?“ съдържа шест подточки и извод. Кандидатът поставя на анализ понятието „вербален“, разглежда в подробности природата на жестовете, езикът и диригентския жест като знакови системи. Семантично декодиране на знака и видове знаци. „Декодиране“ на жестовите езици. Изводите се обосновават на всичко изложено по-горе и най-подробно защитено с доказателства и разсъждения.

Четвърта главна глава е „Влиянието на първото впечатление и външния вид в диригентската работа“ и се състои от три подточки и извод. Много интересно е мястото в тази глава отделено на „първото впечатление“ което оставя диригента като личност и като специалисти. Провеждането на репетиционния процес, крайния резултат – концертното изпълнение и т.н. Под външен вид не се конкретизира природната даденост на въпросната личност, а неговите „качества“, които са комплексни от много фактори. Изводите са синтезирали всички разсъждения и наблюдения на кандидата.

В главна глава № 5 „Ролята на кинесиката в диригентската работа“ има пет подглави и извод. Най-подробно е разгледано и анализирано поведението, жестовете, походката, oro-фациалния комплекс в диригентското изкуство. Лицевото зонирание, биологичните функции на oro – фациалния комплекс и мястото му в невербалното общуване. Употребата на лицевото изражение и погледа в дирижирането. Сугестивните и функционалните употреби. Позицията на тялото, което е неделима част от качествата на един диригент и начина му на изразяване. Цитирани са големи личности, като проф. Иля Мусин, професорът по психология д-р Алберт Мехрабиан, Матсумото и колектив. Жестикулацията, видовете жестове, спецификата им, приложенията им. Изводът е, че след всичко изложено кинесиката се оказва един от най-

важните дялове, за невербалното общуване и поведение в диригентската работа.

Голяма глава № 5 „Роля на проксемиката в диригентската работа“ е съставена от шест подглави и извод. Същността на „проксемиката“ се появява като концепция за невербална комуникация през 1966г. в изследването на д-р Едуард Т. Хол „Скритото измерение“ професор по антропология и теория на организацията. Тя се занимава с перцепция за пространството и нейната употреба. Разглеждат се видовете пространства – три вида: фиксирани, полуфиксирани и нефиксирани. Разстоянието измерено в две зони – близка и далечна. Териториалният статус или „височината“ на мястото и позицията. Личното пространство – като място съобразено с психо – физиологичният характер на музикалното изпълнителство. Чисто физиологични реакции от „навлизане в личното пространство“. Ориентацията -ъгъла, под който човек гледа друг човек. Погледнато от гледната точка на диригента и начина по който той застава, за да комуникира с оркестрантите или солистите. Изводите са ,че диригентската работа е характерна със значителен комплекс от знания и умения,които не само допринасят за добър краен резултат,но и предопределят дали ще има такъв.

В глава № 7 „Параезикът в работата на диригента“ има шест точки и извод. Същността на параезикът е не какво казваш, а как го казваш. Мелодиката като основен тон на говора. Интонационната промяна в изказа и емоционалните фактори до които води всичко това. Силата на говора – анализиране на различната сила на говор на диригента поставена в различните акустични предизвикателства на залите. Темпа на говора ,паузите – логическите, психологичните ,физическите, хезитационните. Вербализация по време на репетиционния процес. Изводите са ,че параезикът намира свочта обособена ниша в диригентската работа и принципите му са привидно лесни за подценяване, но се оказват доста важни и необходими за доброто протичане на репетиционния процес.

В Заключението се обобщават изводите до които е стигнал кандидата, анализирайки и разработвайки въпросната тема: невербалната комуникация представлява значим фактор за диригентската работа, дяловете на тази научна област, които са с основна значимост, кинесиката и проксемиката – областите от несловесното общуване, които имат

решаващо значение за дирижирането и комуникацията на диригента по време на процеса на изграждането на една концертна програма.

Приносите на дисертационния труд „Невербалната комуникация като диригентски проблем“ са:

- Първи опит чрез интердисциплинарен подход да оцени невербалната комуникация като фактор в диригентската работа.
- За първи път в българската литература се прави опит за оценка на това кои черти на диригентския жест предават информационен поток в невербална и кои във вербална модалност.
- Поставя редица диригентски практики в контекста на невербалното общуване и очертава насоки за подобряването им.
- Очертава ролята на диригента в контекста на съвременната ансамблова групова динамика.
- Чрез направените изводи допълва методически обучението по дирижиране
- Има потенциала да послужи за основа на по-нататъшни изследвания в областта на невербалната комуникация като фактор в диригентската работа.

След като подробно се запознах с дисертационния труд на Григор Григоров убедено мога да заявя ,че давам положителната си оценка ,за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на кандидата.

15.05.2021г.

доцент д-р ДЕЯН ПАВЛОВ

